

confusione personæ vestræ ita frequenter et improbe persistat. Videmus autem hujus machinationis diabolicæ nimis certa, et omnibus regionem illam inhabitantibus credibilia indicia. Episcopus enim ille dictus Londoniensis, sed non verus episcopus, jamdiu in partibus Beverlacensibus moram fecit, et quasi beatum Joannem ibidem adoraturus, falsam peregrinationem simulavit, ut inde similis domino suo, et pastoris sui operibus detrahat, et ipsum non aliter, quam cruentis manibus jugulare machinetur. De his omnibus, domine venerande, vobis providere diligenter studeatis, et ut secundum consilium, quod a Deo desuper datum vobis fuerit, cura pervigili, animo discreto, infestationes vobis insidiantium Dei auxilio, qui non derelinquit sperantes in se, valide excutere possitis. De cætero, domine, quam citius litteræ domini regis visæ et auditæ fuerunt, audivimus dicere, quod rex et archidiaconi statim nuntium quemdam ad regem in Normanniam transmiserunt, sed quid mandaverint, penitus ignoramus. Idcirco latorem præsentium cum maxima festinatione ad vos mittimus, ut quod audivimus et didicimus, vobis significemus. Eundem ergo vel alium nos sine dilatione ad nos mittere

non differatis et nobis super his voluntatem vestram et placitum plenius renuntietis, quia sicut iste ore vobis dicere poterit, soli sine capite, et auxilio sumus. Nullus enim, quem nobis proposuistis, mandato vestro, neque præcepto obedire ausus est, præter Robertum sacristam, qui quantum scivit et potuit, in negotio operam adhibuit. Cum vero, si forte evenerit, die nobis statuta restitutionem rerum vestrarum fecerint, sicut audiemus et intelligemus, in continenti vobis renuntiabimus. Valeat dominus noster. Lator iste secreto quædam vobis ore recitabit, quæ, ut pro vero credantur, abominabilia sunt: et tamen vera sunt. Non est opus, domine, ut pluribus ista revelata sint, sed si placeat, sepulti sint sermones, cum solus ea audieritis. Hoc sæpe et sæpius, domine, vobis memoriæ committimus, ne in Angliam venire festinetis, nisi puriorem gratiam domini regis adipisci possitis. Non est enim homo in Anglia, nec etiam solus inter omnes, de quibus confidebatis, qui non omnino de pace desperet, et colloquium nostrum, et habitum circa eosdem, qui vobis consulere deberent et de quibus maxime confidebamus, vitant omnes communiter et fugiunt. Valet.

GILBERTI FOLIOT

EX ABBATE GLOCESTRICÆ

EPISCOPI PRIMUM HEREFORDIENSIS DEINDE LONDONIENSIS

EPISTOLÆ

ET VARIORUM AD IPSUM ET ALIOS.

Nunc primum e codicibus mss edidit J. A. GILES, LL. D. Eccles. Angl. presbyter, et colleg. C. C. Oxon. olim socius.

(Oxonii et Londini 1845, 8°, 2 vol.)

TO THE
RIGHT HONOURABLE SIR JAMES GRAHAM,
ONE OF HER MAJESTY'S
PRINCIPAL SECRETARIES OF STATE,
BY WHOSE READY KINDNESS THE EDITOR WAS ENABLED
THUS EARLY TO PLACE BEFORE THE PUBLIC
THIS FIRST AND COMPLETE COLLECTION OF THE
LETTERS OF GILBERT FOLIOT,
BISHOP OF HEREFORD AND LONDON,
AND THE RIVAL OF THOMAS BECKET,
THESE VOLUMES ARE MOST RESPECTFULLY DEDICATED.

C. C. C. Oxford, Jan. 1845.

PRÆFATIO.

Ex epistolis in causa dissidii Henricum II inter et S. Thomam Becketium scriptis, plurima Gilbertum Foliot, virum scientiæ et pietate, non minus ac in rebus ad regni regimen spectantibus peritiâ conspicuum, auctorem agnoscunt.

Eminentissimus ille vir, tempore opportuniori, altissimam tam Ecclesiæ quam reipublicæ dignitatem conscendere, longeque suos cœtaneos fama gloriæ præcellere potuisset, sed illi accidit ut sublimiore Thomæ Becketi ingenio vinceretur, qui ad sedem metropolitanam Cantuariæ prælatus, ob hanc rem, ut non raro fieri solet, odio invidiæque non levem in modum patuit.

Foliotana stirps duce Wilhelmo conquestore Angliam adiiit. Gilbertus ipse in celeberrimo Cluniacens monasterio educatus fuerat, ubi a tenerimis annis scientia vitæque austeritate eminuit. Anno 1139, cura et ope Milonis, Glocestrensis civitatis quæsitore, necnon et Roberti Bathoniensis, Herefordiensis episcopi, beati Petri Glocestriæ electus et promotus ut abbas. Opulento huic præpotentique monasterio novem annos præfuit, atque anno 1147 vel 1148, ad Herefordiensem episcopalem sedem, defuncto Roberto Bathoniensi vacantem sublatus est. Ibi scientia, pietate et ascetica disciplina, in qua suos omnes contemporaneos præterisse perhibetur, majorem adhuc famam sibi comparavit. « Non apud suum ordinem tantum, sed et apud eximiam notabilitatis sæculares viros magna pollebat auctoritate. Eo suggerente, ut probabilis videretur, Leicestriensis comes comitissaque monastica vitæ se dederunt. Cum Reginaldus a S. Walerico Osneienses monachos opprimeret, Herefordiensis episcopus, etsi ad suum officium id non pertineret, oppressorem redarguendum curavit. » Elapsis aliquot annis, anno scilicet 1161 vel 1163, ad sedem Londinensem translatus est; sed, ut modo patebit, ejus promotio magnis chronologiis difficultatibus intricata hæret. Ex permultis ejus epistolarum locis, quæ nunc prima vice prelo subjiciuntur, clare patebit quod C. Foliotus, non obstante ejus adversus Becketum oppositione, non infirmam Ecclesiæ in generali, sive in speciali sedis Cantuariensis privilegiorum, opinionem fovebat. Quod si factum istud historicum æque et ab omni partium studio aliena mente discutere velimus, argumenta quæ ex utraque quæstione parte subministrari queunt multa cura nobis ponderanda sunt; sed antequam volumina hæc prodirent, ejusmodi methodus ad investigationem rei qua nulla alia in Anglica historia asperior lubricosiorque invenitur, siæ dubio adhiberi nullo modo poterat. Reformatio enim, quæ in Ecclesia trecentos ab hinc annos contigit, procul dubio omnium animos adversus Thomam Becketum et causam quam tuebatur deflectere omni cura et modo enixa est, ideoque, ea de causa, indebito favore ii omnes qui regis partes contra illum susceperant potiti sunt, inter quos prima fronte astant Rogerus archiepiscopus Eboracensis, et Gilbertus Foliotus, Londinensis episcopus; sed odium quod in Becketi nomen ceciderat, et favor qui adversariis ejus proditus fuerat, si non omnino indebita, at saltem non æque ponderatis quæ in utramque partem adduci poterant argumentis, pariter profusa fuerat. Quæ hic nunc prodeunt volumina clarissimam diem in controversiam inter corripales episcopos exortiam effundere invenientur, magnique lectorem refert memnisse has epistolas magnæ auctoritatis continere argumenta, quæ produci poterint ab iis qui Henrici regis adversus archiepiscopum Cantuariensem partes susceperunt. At vero, cum Gilberti personam et epistolas a celeberrima cujus pars magna fuit, causa separare non juvat, paucae istæ observationes sufficientem ad præsentem collectionem afferent introductionem, amplioremque de hoc investigationem procrastinabimus, donec tota argumentorum series, editis Becketi et eorum qui ejus partes susceperunt epistolis, completa fuerit.

Nunc igitur superest ut lectorem moneamus ex qua auctoritate epistolæ istæ, velut genuina Gilberti Folioti scripta, nunc edantur.

In Bodleiana bibliotheca quidam adest manuscriptus codex (e Mus. 249) circa annum 1200 exaratus, qui plisquam quadringenas epistolas complectitur; hoc fundamento præsens stat editio. Quadraginta fere harum epistolarum in alio manuscripto, qui in Britannico Museo (Reg. 8 A XXI) servatur, reperiri est. Alius exstat in cathedrali bibliotheca Herefordiæ; sed eum inspiciendi facultas usque modo non affuit, quippe quod bibliotheca recentem restaurationem subiit, et quamvis decanus summa diligentia illum, inter incomposita volumina, inquisierit, codex epistolas continens de quibus nunc agitur, nondum inventus est. Non nisi tamen paucissimas continere epistolas supponitur, at nullam quæ in Cavi ms. non exstat.

Istud magni momenti volumen, quod Oxoniensi Universitati a Cavo concessum est, jam plurimorum litteratorum et antiquariorum notitiam non effugit, sed tam amplæ collectionis transcribendæ immans labor omnes usque modo ab illa prelo subjicienda deterruit. Denique tamen, propter peculiare quæ editori occurrerunt opportunitates, integer ille codex, cum, cunctis quæ in illo continentur, in lucem prodebit, tam paucis sparsis erroribus quam pleraque opera ex uno tantum originali manuscripto in lucem prodeuntia. Attamen, cum Epistolæ absque ullo ordinationis studio in eo jacent, nunc fuit eas in ordinem illum reducere qui melius hujus editionis proposito conveniret. Quædam harum epistolarum jam antea prelo subjectæ sunt, plures bis et etiam ter in Cavi ms. repetite; unde quot separatim epistolas predictas codex complectatur asserere admodum difficile est, quod de Becketi epistolis pariter observandum. Quamobrem lectori, si certus fieri cupit in qua voluminis parte epistola quæque inveniatur, consulendus est index qui ad finem tomi apponitur.

In disponendis epistolis illas primo attulimus quæ a Gilberto Folio to dum Glocestriæ abbas esset, ab an. 1139 ad an. 1148 scriptæ fuerunt; deinde sequuntur illæ quæ post annum 1148, dum Herefordiensis episcopus; tertio tandem referuntur quas post suam ad sedem Londinensem promotionem scripsit. Quædam exstitisse diu videtur opinionem diversitas quoad tempus quo ultima hæc dignitate investitus fuit. Sunt qui asseruerunt hoc non contigisse anteaquam rex Becketo infensus, Gilbertum Londinum in odium archiepiscopi Cantuariensis accersivit; sed inconsiderata procul dubio est hæc assertio, quippe quod Foliotus cum tardissime in mense Aprili, 1163, episcopus fieri debuerit, priusquam rex et Becketus inter se contenderent; sed ista quæstio adeo intricata est, ut editor illam tunc temporis discutere non audeat. Satis sit dicere quod si factus est episcopus Londini mense Aprili 1161, epistolas 145 et 412 hujus collectionis a Theobaldo scriptas esse oportet; si vero anno 1163, conversio ab amicitia ad inimicitiam inter ipsum, Becketum et regem, locum habere debuit in fere incredibili temporis intervallo. In prima et secunda hujus collectionis epistolarum parte nullus alius in iis edendis ordo servatus est quam generalis classificatio de qua superius. In tertia parte, epistolæ dispositæ sunt secundum ordinem et gradum eorum ad quos ascribuntur, exempli gratia: 1° ad papam; 2° ad cardinales; 3° ad Ecclesiæ filios in genere; 4° ad archiepiscopos, episcopos, decanos, abbates, et diversarum dioceseon, servato ordine alphabetico; 5° tandem ad reges, laicos et alios; sed sub unoquoque ex his capitibus nulla ordinationis cura habita, ea de ratione quod, cum omnes istius collectionis epistolas, maximi quamvis in scipsis momenti, præcipue commendat earum cum Becketi epistolis connexio, utrasque in indice chronologico conjunximus ad calcem voluminis.

Cavi tamen ms. multas continet epistolas ab aliis Gilberti Folioti contemporaneis scriptas, quarum quædam in prima et secunda hujus collectionis parte, Folioti epistolis immixtæ occurrunt; sed in tertia

parte omnes ejusmodi epistolæ ad calcem remotæ fuerunt ubi secundum eundem ordinem qui pro Gilberto his epistolæ adhibitus est, dispositæ sunt.

Præterea in Becketi epistolarum manuscriptis quinque vel sex inveniuntur ab episcopo Londinensi scriptæ, et una tantum in Wilkins *Conciliis*, quæ omnes in præsentem collectionem translatae sunt, præter alias quæ in Cavi ms. forte non exstant. Uno verbo, ut nihil omittatur, regula ista servata fuit quæ discet lectori quid sibi exquirendum sit, tam in his voluminibus quam in accedentibus seriebus quæ Becketi epistolas complectuntur.

Collectio hæc omnes Gilberto Folioti epistolas continet, altera vero collectio omnes Becketi epistolas; sed illæ epistolæ quæ ab Alexandro papa, ab Henrico rege aut ab aliis scriptæ sunt, inter utramque collectionem divisæ fuerunt, reperienturque plures in præsentis collectionis fine, cæteræ vero in fine collectionis quæ Becketi epistolas continet.

Harum epistolarum auctor duo alia opera composuisse supponitur, videlicet *Commentarium in Cantica canticorum*, et *Homiliarum* collectionem. Amborum istorum operum manuscripti codices in Britannico museo et alibi occurrunt, quorum prius prelo subjectum est; sed neutrum sive ex parte meriti, sive ex alio fonte aliquo modo dignum habitum est quod in hanc collectionem admitteretur, etsi dedicatoriæ epistolæ vel præfationes excerptæ sunt atque propriis convenientibusque locis in his voluminibus disponantur (1).

Catalogus pontificum et regum, necnon et Anglicorum episcoporum cum Gilberto Folio contemporaneorum, quem hic exaravimus, lectorem laboriosa ad alia opera referendi cura liberabit. Cum tamen multarum epistolarum inscriptiones in Cavi ms. initialem tantum litteram dant nominis ejus ad quem scribuntur, si lector justis de causis aliquam particularem epistolam alii ascribendam, et non juxta titulum affixum satius duxerit, editor se reum confiteri in materia erroris tam evidenter obnoxia, non dubitabit.

(1) *Præfatio in Cantica*. est epist. 212; *Præfatio in Homilias*, epist. 529. Utramque alias cum operibus exegeticis Gilberto dabinus. EDIT. PATR.

CATALOGUS REGUM ET PONTIFICUM

Qui cum Gilberto contemporanei fuerunt.

1. REGUM ANGLIÆ.

Stephanus regnavit ab an. 1135 ad 1154.

Henricus II, rex Angliæ, regnavit ab an. 1154 ad 1188.

2. PONTIFICUM MAXIMORUM.

Celestinus II. 1143 ad 1144.

Lucius II. 1144 ad 1145.

Eugenius III. 1145 ad 1153.

Anastasius IV. 1153 ad 1154.

Adrianus IV. 1154 ad 1159.

Alexander III. 1159 ad 1181.

Lucius III. 1181 ad 1185.

3. PONTIFICUM ECCLESIE ANGLICANÆ.

CANTUAR. ARCHIEP. Theobaldus 1138 ad 1161. Thomas 1162 ad 1170. Ricardus 1174 ad 1183.

S. Asaph. episc. Galfridus Monum. 1151 ad 1175. Adam 1175 ad 1180.

Bangor. episc. Mauritius 1139 ad 1162. Willelmus 1162 ad 1171. Guido 1177 ad 1188.

Bathon. episc. Robertus 1136 ad 1174. Reginaldus 1174 ad 1191.

Cicestr. episc. Seffridus 1125 ad 1132. Hilarius 1148 ad 1172. Joannes 1174 ad 1180. Seffridus II. 1189 ad 1204.

Licit. et Cov. ep. Walterus 1149 ad 1161. Ricardus 1162 ad 1182. Girardus puella 1182 ad 1184. Hugo Nunant 1186 ad 1199.

S. David. ep. David 1148 ad 1176. Petrus 1176 ad 1189. Galfridus 1189 ad 1198.

Elien. ep. Nigellus 1133 ad 1169. Galfridus Ridel 1174 ad 1189. Willelmus 1189 ad 1197.

Exon. ep. Robertus 1128 ad 1150. Robertus 1150 ad 1159. Bartholomæus 1161 ad 1184.

Glocest. ep.

Heref. ep. Robertus 1131 ad 1148. Gilbertus 1148 ad 1161. Robertus Melid. 1164 ad 1167. Robertus Fel. 1174 ad 1186.

Landav. ep. Uctredus 1139 ad 1148. Galfridus 1153 ad 1154. Nicolaus 1154 ad 1183. Willelmus 1185 ad 1188.

Lincoln. ep. Robertus 1147 ad 1167. Walterus de Const. 1183 ad 1184.

London. ep. Ricardus 1152 ad 1161. Gilbertus Foliot 1161 ad 1187. Ricardus 1189 ad 1198.

Norw. ep. Everardus 1121 ad 1150. Willelmus 1151 ad 1173. Johannes 1175 ad 1200.

Roffens. ep. Walterus 1147 ad 1182. Walleranus 1183 ad 1184. Gilbertus 1185 ad 1214.

Salisb. ep. Rogerius 1107 ad 1139. Jocelinus 1142 ad 1184. Hubertus 1189 ad 1193.

Winton. ep. Henricus 1129 ad 1171. Ricardus 1173 ad 1189. Godefridus 1189 ad 1204.

Wigorn. ep. Simon 1125 ad 1150. Aluredus 1150 ad 1158. Joannes 1158 ad 1163. Rogerius 1164 ad 1179. Baldwinnus 1180 ad 1184.

EBORAC. ARCHIEP. Turstanus 1119 ad 1140. Henricus 1147 ad 1153. S. Willelmus 1153 ad 1154. Rogerius 1154 ad 1181.

Carlisle ep. Ethelwulfus 1183 ad . . . Bernardus 1157 ad 1186.

Cestr. ep. iidem qui Licit. et Cov. ep.

Dunelm. ep. Galfridus 1128 ad 1140. Willelmus 1143 ad 1152. Hugo 1153 ad 1189.